

A SIVATAG FELFEDEZÉSE

M A T E J A M A T E V S Z K I

ELSŐ ÉNEK

Először is ki kellett tölteni a semmit
ahogy a világtalanság sötét úrét töltenénk ki
ahogy az álom pusztaságát foglalnánk el
lángszórta pernyét
elfolyt napok
csúf száraz medrét

Folytonosan közeledtem hozzá ő meg távolodott
mint láthatatlan állatka bizalmatlan kíváncsisággal
mint a hasztalan űzött árnyék a sötétségbe

S így mindig egyforma távokról
néztünk farkaszemet két kimerült szél
rügyfakasztó fuvallatja szerettem volna lenni
de ő félt a lángomtól

Valójában a mag üres anyagát kerestem
ebben a sugárzó pusztaságban
egy homokszemet a homokhegy közepén
melyet kiszúrt a szomjas skorpió-nap

Ebben az ürességben kerestem a lélek anyagát
az idő lényegét a tűz magját
hogy megérintsem a fényt mely úgy elcsorog a szemből
mintha a szomjas homok nyelné el a szelek örök keresztútján

MÁSODIK ÉNEK

Az ég serpenyője áttüzesedik a magasban
 holt homok-kalászon vibrál a hő
 a dél feldobott dongója veri
 a por nagydobját
 tücsök-malom egyhangú zenéje visszhangzik a pusztán
 a szöcske lomhán rázza magáról a port a hamut

Pihen a nap-kobra izzó gombolyagban
 őrzí meddő kincset az időnek

Messzi szélkaraván hosszú-hosszú porfelhőt lobogtat
 az ég tántorgón megkapaszzkodik
 a hőség űzte tevék púpjában
 a dél kutyája nyüszítve várja
 a homok-ár közeledtét

De én biztos helyen vagyok s nyugodtan
 szürcsölöm a magában tengő
 fukar pálma forrását
 hogy engem is föl ne szürcsöljön mint a homokot mint a delet
 a nap fekete kobraja

HARMADIK ÉNEK

Még mindig közelednék hozzá
 de a szürke végtelen elnyeli lépteim
 a szél tempósan poroszkál a hamuszín bokrok között
 nyomaim törli
 a nap nyugodt hiénája
 száját nyaldossa
 hűlt helyemen

Mindenfelől lesnek rám de sehol senki
 üstököm vérszomjas héja csipdesi a dél
 vörös homok a torkomra forr
 messzi hegyek pengéje hátamba dőf
 Homok les rám a ligeten túl homok

bércetetői vöröslenek a távolban homok
száraz szirmai lesnek rám mindenfelől
ontják kábító homokillatuk
nehéz homoklánc lehúzó elaltat

Csodálkozva néznek a század lomha rovarai
hogy vonszolom magam messzi esőkre figyelmezve
melyek elhagynak ittfelednek hűtlen barátai az időnek
s a felhők hiába fülelek
kiapasztják a nap fekete kútját

Elbukom és ők jönnek
süllyedek s messzi suhogás kél
jön az édes vízözön hogy eltörölje
a sivatag lázálmát
az álmatlanság kegyetlen fényét

Bennem dobol dörömböl miközben egyre közeledem
ehhez a nyugodt maghoz mely szüntelen szökik előlem
a homok árnyékába a nap gyümölcsébe
a szív fekete felhőjébe

NEGYEDIK ÉNEK

Senyved a sivatag a nap köve alatt
az idő forró malomköve alatt
bennem pedig még muzsikálnak furcsa nevei
a homoknak mit taposok a fénylő végtelenben
Abu Dhabi Buraimi El Ain
Fujaira Dibai Bahrein
míg a szél viszi a futóhomokot
homokhegyek homokfelhők rohannak
mint a Bisztra fölött a hosszú hófúvások
vagy a Szkopjéra zúduló esők
homok a szemben a nyelv alatt a szóban
utána vonít a szél
vonít a sivatag kutyája
utána vonít a messzi vizek sója
a homok ami tudombe hatol

homok a lélegzetben a sikolyban
 az elhagyott tavaszban
 a homok ami a versbe hatol
 mint az el nem ért rímek apró kristályszemcséi
 homok a világ minden tájáról összehordva
 belőlem bennem mint a nyár dere
 lerakódik a sivatag bársonyán
 és ellepi a maga teremtette különös szavakat
 abu dhabi buraimi el ain
 fujaira dibai bahrein
 és újra meg újra eltemet átlátszó hordalékai alá
 mint a Polog zivatarai mint az Imaret csendje
 fénylő homok síma homok gyönyörű homok
 meleg remegő női kéz
 álomba porló
 gyöngéd puha gyereknyszolya homok
 mely az időt kioltja
 ó homok-ár te jó te iszonyú
 alattad tűz a nap
 alattad eped az éj
 alattad csak a szó
 emeli fel arcát

Homok homok homok a világ teremtése óta
 előtted csak a szó létezett

ÖTÖDIK ÉNEK

Nem nő margaréta a dél ólma alatt
 a fehérre vált nap kiégett ég alatt
 mely lassan kiterült a homokra
 az elfáradt időre

Nem nő a nappali lankadt harmóniában
 az olvadt elemekben színehagyott színekben
 szürkében pirosban sárgában
 a látóhatárt betöltő
 látóhatár mögött vibráló
 homok-szivárvány tüzében

Minden szintézis az időé a szélé
a napé melynek homok a neve
homokká lett felhő
homokká lett tenger
homokká lett emberárny
homokba szűrt pálma-nyugalom
teve lépése homok-lépés
homok-rovarok homok-éj mérgek homokja
az elveszett idő roppant szintézise
amiből nem nő margaréta
amiben csak menni lehet mindig előre
a homok látóhatára felé
a látóhatár homokja felé
csak előre a századokkal
a homok változó köreiben
a homok láthatatlan kerítésein át
a homok tüzes rejtvényein keresztül
amiket maga a homok fejt meg
s kibeszéli a nap a homok csendjében
majd homokhegyet hord rájuk
jövőben rejlik
az álom-nap-margaréta

HATODIK ÉNEK

Arcra borulva sebzetten fekszem homok-harmatban
homok sebzett homok gyógyít
Pereg rólam a sivatag hangos hideglelése
körülfog a sodró száraz meder
hova szökhethném tőle a homokon kívül
homoktól szököm homokba
Még messzi arcod is a homokban feledett
homokból épül fel újra
homokszemekből homokmagokból
míg lassan nőni kezd bennem
almafád illatával
míg ki nem tölt egészen távoli pillantásod
a homok adta a homok elvette tőlem

s most az árnyát űzöm a homokon át
 mint szomjú forrást időtől elragadottat
 mely megtanít rá hogy mint a folyó visszafelé fussak a természet
 ellenére

menekülve a homok magányától
 a világ magányába
 A homok elfújta arcodról a homokot
 s már egész közel hozta az ég ösvényein
 a felhők elmerengő bokrai közt
 de a homok mely megalkotott téged is az eget is
 eltörölt újra a homokkal
 mely felszállt a messzi szél markából
 az átkommal
 mely homokká változik

HETEDIK ÉNEK

De hol vagyok én ebben a körben ebben a körforgásban
 melyet képtelen vagyok bezárni
 a nap éber küklopsz-szeme alatt
 hol vagyok ebben a gyermek esetlen eltévedt
 körkörös mozgásban a tér magva felé
 mely minden körből kimagaslik

Megpróbálok szembeszegülni ezzel a deres pusztasággal
 amely csak homokot szül elégedett csillapult nőstényfarkas
 emléiből homok szop
 dús homok-tejet
 s némán rám fonja homok-ujjait
 hogy aztán durván betemessen homok-kövekkel

Pedig az volt a szándékom hogy én gyűrjem őt magam alá
 hogy sivatagom feküdjön sivatagára
 de lám a homok felkél szemeim szúrja
 mert ebben a sivatagban nincs hely két sivatagnak
 az embertelen nap éber szeme alatt

A nap-küklopsz égi barlangjában
homok-nyáját őriz a remény magját
a mozgás értelmét a sivatagban és környékén
fáradtságom álmatlanságom meleg lélegzetem
a közönyös homok céltalan térségében

Régi legendák csalását hívom segítségül
mert lassanként örökre rabul ejtjük egymást
én reménytelen homok-ketrecbe zárva
ő meg a szavaimba a sikolyomba
puszta magányom ketrecébe
mert nem volt annyi homokja hogy eltemesse az álmom
s nekem se volt erőm hogy leigázzam
vagy hogy megszökjem tőle

NYOLCADIK ÉNEK

Óvatosan körözve kellett volna megközelíteni
a hőség szürke fátyolával bevont testet a nap alatt
de én szomjúságtól hajszolva rontottam a magja felé
A sivatag úgy terült eléem mint messzi asszony árnya
megfoghatatlan szivárvány szép hazugság
De én nem tanultam el a héja tudományát
amint bölcsen szárnyára göngyöli az ég nyugalmát
és kiszámított lassúsággal közelíti meg
a menekülő szivárványt éppúgy mint az elfekvő tetemet
A vadászat törvénye és a szépség törvénye
mely olyannyira összeférhetetlen az érzékeny lélek számára
itt szükségszerű összhangba olvad össze
A megközelítés csak lassan szövődhet
nyugodt magányból homályos távolokból
mert ebben a lankadt végtelenségben
melyben a homok önnön porát őrli
semmit sem lehet elsietni
és semmi sem bújhat el
a nap szeme elől
még a saját árnyékában sem

KILENCEDIK ÉNEK

Ki kellett lépni ebből a homokból
mely meghatározza az időt
s a látás egész geográfiáját
ki kell lépni megvert homlokkal
hisz be sem léptem igazából
csak köröztem a magja körül
mely megfogózott a sivatag termékeny térségében
ott hol a homok érik duzzadón

Ki kell lépni ebből a végtelen síkból
ebből a roppant lidércnyomásból
a néhai tenger árkán a hajdani hegy gerincén
mit a türelmes szél vakolókanala csiszolt simára
Mélyen alattunk rejtőznek a távoli háborúk nyomai
a víz kapui előtt az árnyékok tornyai előtt
a messzi mesék a homok hamuja alatt
s a rémségek a vészek riadalma

Mint ahogy Homérosz Vénje mondja
a félelem társa a futásnak
szökjünk meg hát időben az ismeretlen dolgoktól
melyek mindenünnen lesnek ránk láthatatlanul és állhatatosan
meneküljünk ebből a pusztaságból ha lehetséges
mentsük ki a magot mielőtt feltörnék a héját
hadd szökjön szárba a mag mielőtt elvetette volna
valami messzi szél valami messzi víz
mely ott búvik a sivatagban és áthatol rajtunk

A homok megoldotta önnön kérdéseit
s tág szürke harmóniába olvasztotta az időt
melyben békésen legelhetnek a homok roppant csordái
az árnyék nélkül kerengő végtelen homok-rajok
itt minden' a hosszú álom jelében létezik
a homok ágya fölött a homoktakaró alatt
melyből csak a sivatag elérhetetlen titka szól át

De van egy szem mely őt is keretébe fogja
 homok beszórta homok izgatta szem
 mely minden ismert és ismeretlen útra emlékszik
 és utat talál a homok szívéhez
 Megfejt sorra a homok-galaktikákat
 kiigazodik a csillagászat zodiákus-jelei közt
 s visszatalál a végső peremtől eljut
 a nagy csend és változékony igazság kútforrásához

Messze még a homok feltárása a sivatag megfejtése
 a gondolatba tán befészkelhet de mit tegyen a gyermekkel
 kinek állán homok csorog le
 s a madárral mely felügyel a szárazság birodalmára
 Kígyótest csigavonalát rajzolja fel az égre
 s izzó nyelvvel szól a homok álnokságáról
 mely halálban éled és születésben hal meg

TIZEDIK ÉNEK

El kell távozni tőle szerteszórt reménységgel
 el a homokdűnéktől meddő száraz völgyektől
 homok szürke villáma homok sárga folyója
 homokpermeteg homoktakaró
 fehér határtalanság pirosló álmatlanság
 századok szele ontja világ égboltja dönti
 homok mely a sivatagnak is a homok nevét adja
 sivatag eljegyezve a homok sivár nevével

Nem lehet bejárni nem lehet átkarolni meghódítani
 nem nyújt kezét nem terül el test gyanánt nem válaszol
 vendégmarasztó kacajra szép simogatásra
 idegen hozzáférhetetlen szigorúan zárt az ő ajka
 mosolytalan kacajtalan süket bizalmatlanságában
 kígyóként összekunkorodik madárként rian
 meddő vagyonát védi a hunyó nap alatt
 mely álmában is pislog csúf magányban
 barátnöje a szélnek a szél tűzszárnyának
 egyedül vele járja homok-láz-táncát

Magába zárkózik mezsgye mögé bú palánkkal védekezik
 tűztől dühtől szomjúságtól magánytól
 bezárkózik eső elől ember elől
 ki hasztalan szelídíti víz-kezevel
 Tenger mosolyog rá de ő kutat apaszt
 zöld gyep simogatná de belemar
 homok-körmével homok-fogával homok-késével
 villog a kezében a szél ágai közt

De íme jön már a szelídítő
 keze csupa lomb a lova régi álom
 közeledik mindenfelől eső-lepellel
 fehér mint a tenger tajtéka magas mint pálmán a harmat
 szemében csobbannak a megálmodott oázisok
 gyengéd szegélye a homok-határtalanságnak
 gyerekek futnak át rajta madarak bukfenceznek
 fénylő virágcsírákat vet a homok sötétjébe
 Jön szél ellen szélvész iránt szembe a homokkal
 szembe a nap porával az üvöltő holddal
 csillagokat szelídít kioktatja a mennyei köröket
 melyek lassan átfordulnak a sergő sivatag
 homokfészkei apadt medre fölött

Nekem elérhetetlen de oly ismerős az ő szemének
 ez a meggyászolt századokig siratott s elsiratott
 elfelejtett menyasszony aszott vénlány
 feltárul az ő keze által elomlik tenyere alatt
 elterül mint a tisztás odaadón mint a szerelmes asszony
 mielőtt homokteste a csillagokkal megtermékenyülne
 mielőtt madarak települnének összeborult ágai közé
 s elsímítanák a homok gyengéd redőit

TIZENEGYEDIK ÉNEK

Ki kell vonulni lassan ebből az elcsöndesült homok-várból
 el kell hagyni homoksáncait homokfalait
 visszavonulni némán világos aggyal
 a moha páfrány bozót gyöngéd áradata előtt
 Gyorsan el kell távozni ebből a néma sivatagból

mielőtt a perem beszűkül mielőtt szétporlanak a partok
 vissza kell húzódnunk keserves álmainkba
 mielőtt beomlanak a homok-mezsgyék és -kerítések
 Homok fölött ébred a régi folyó-álom
 jordán barada nílus lázbeszéde
 homok napszállatán virág-hajnalhasadáskor
 s torkolatuk elvész a bőség káprázatában
 Dús gabonák harmatoznak a szemre madár szántja gondolat
csendjét

szél-nehezék a gyerekkor szárnyán
 Új ismeretlen emberek jönnek utazók katonák tengerészek
 kik bejárták rég a fájdalom egész topográfiáját
 önnön homokjuk bölcsejében az idő csigavonala mentén
 homok-csillag-vadászok homok-bástya-építők
 kik immár fejhosszal kimagasodnak az idő vállalai fölé
 rútan mint az édes álmatlanság dalosan mint a keserű mese vége
 Homoktól kitanított homok formálja
 széllel simított türelmes napon érlelt arcélük
 homoktól termékenyített homok sokszorozza alakjuk
 s így már végigjárhatják a homok szürke útvesztőit
 Menj hát terád már nincs szükség ebben a vándorlásban
 vonulj vissza szemöldökük mögé állj odébb az árnyékukból
 ez az elfelejtett ember a kezét emeli
 nevetésével integet magjaival susog
 Eredj el a sivatag homokjából a szavak homokjába
 vonulj vissza mezsgyéjük mögé ugar-harmatesőbe
 mert álmatlanságod homok korbácsolta homokjától
 csak magányos éneked tajtéka virágzik

TIZENKETTEDIK ÉNEK

Mögöttünk maradt a sivatag mint a megálmodott messzeség
 mely kiszárította ajkunkat kifacsarta látásunk
 elmaradt mint a megkezdett mese melyet más fog folytatni
 a szél fülében a világ érzékszerveiben

S még nem is szóltunk az arabs csikókról
 melyek fáradhatatlan verik patáikkal a nap üllőjét
 sem az arab legények fehér habköpenyéről
 melyet lósörény szele lobogtat

És itt maradt az asszonyok árnyéka a homok-kapuk mögött
keblükben fáradt homok és titkolt sóhajok
homokba vesző test homokba fúló dal
a nap éber szeme alatt

De nem is szándékoztuk leírni a homok geográfiáját
mert a lélek szintvonalán a homok hamar lesüllyed
Illúzió volt hogy egy csapásra meghódíthatom
amihez évszázadok sem tudtak hozzáérni
a nyugtalanság folyékony anyagához
mely megszabja a vizek útjait
a homok szitáján mely bűt és dalt önt össze
a megismételhetetlen idő rejtett magvához
mely pálma- és mangónyájakat édesget
a derűs oázis poros kapui elé
s a lélek is oda igyekszik
míg mélyre süppedünk a homok-ugarba
hol a halál is nagy hangon hirdeti
a homok hangos születését

El Ain — Szkopje, 1973

ACS Károly fordítása